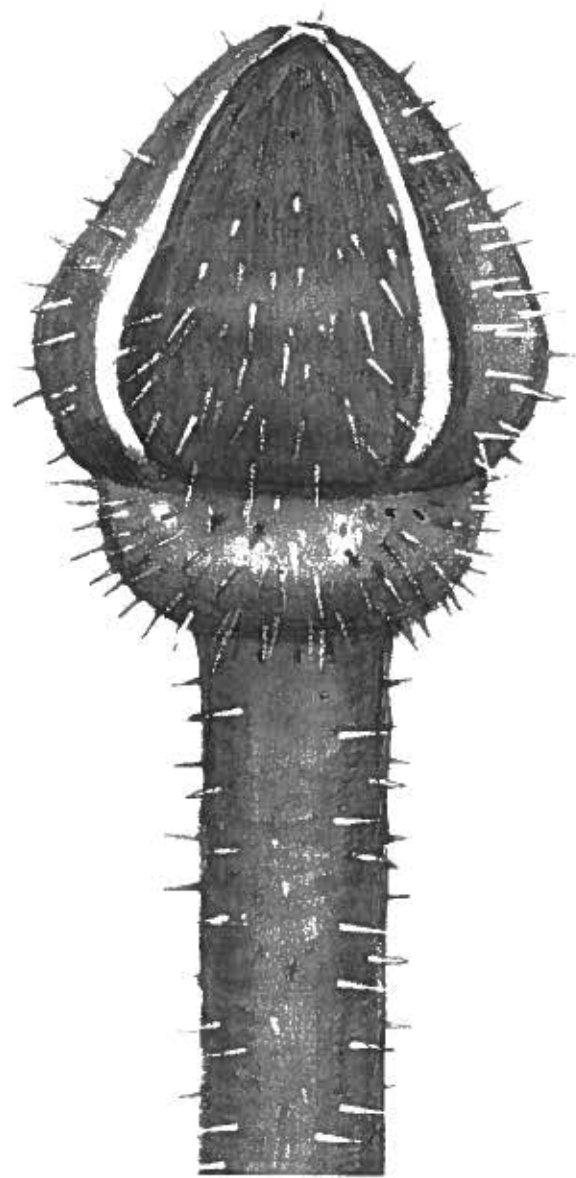

Tropikerna 1

Nedanstående exemplar har inkommit till biblioteket och kan hämtas tidigast i morgon på stadsbibliotekets entréplan.

Jansson, Ewa, *Flora från fjärran. Fakta om växthusens växter.*

Etikettnr: 80017956280

Hämtställe: Stockholms stadsbibliotek

Hämtas senast: 2011-11-25

Löpnr: 6116

Fjärrlån från Stadsbiblioteket i Kalmar.

Det finns två arter i jättenäckrossläk-
tet Victoria. Den ena, *Victoria cruziana*,
kommer ursprungligen från högt belägna
områden i Argentina och Paraguay. Där är
det kyligt. Den andra, *Victoria amazonica*,
är den största av de båda och växer vilt i
Amazonflodens vattensystem. Där är det
varmt och fuktigt.

Victoria amazonica har mycket stora blad. De kan bli 2–3 meter i diameter med 25 cm höga kanter. Bladen utvecklas snabbt från att vara taggiga små rullar till att bli gröna flytande jättebrickor. Konstruktionen är rigid då luftfyllda balkar i ett ändamålsenligt system gör att de kan bära upp till 70 kilo, förutsatt att tyngden fördelas på hela ytan. Undersidan är roströd och försedd med kraftiga törnar.

Knoppen, större än en knuten näve, öppnar sig om aftonen. Kronbladen är vita och den utslagna blomman fyller luften med en tung ananasliknande doft. Med hjälp av kemiska processer höjer näckrosen sin innertemperatur flera grader. Kronbladens ljusa färg, doften och värmen visar vägen för nattaktiva skalbaggar. Djupt nere i blommans innersta finner de rikligt med söt nektar att vältra sig i. Framåt morgontimmarna slår kronbladen ihop sig en efter en, varpå de insekter som dröjt sig kvar blir instängda. Under dagen ändrar den slutna blomknoppen färg och nu mognar även ståndarnas pollenkorn. Följande natts andra blomning är doftfri och djupt rosa. Skalbaggarna som kravlar upp ur sin instängdhet har fullt av frö-

mjöl fastklistrat på sina sockriga kroppar. Nästa vita och ananasdoftande exemplar de besöker kommer att få sin pistill befruktad; frösättningen kan börja.

Uppsalas botaniska trädgård misslyckas sällan med att få sin jättenäckros till blomning. Två kvällar i rad under sommarsäsongen håller trädgårdens växthus öppet sent för att förevisa härligheten. Uppslutningen från allmänheten är massiv. Alla vill känna den söta doften och se hur kronbladen vecklar ut sig till full blom. Det är dessutom spännande att utanför ordinarie öppettider vandra runt det tropiska glashuset som nu lyser likt en guldgul juvel i kvälldunklet.

När morgonen nalkas dyker den vissnade blomman under vattnet för att bilda frukt. Det spänstigt rosa blir nu till brunt mjukt kladd. Fritt växande i Amazonasområdet skattas näckrosens mogna fröställningar på sitt innehåll av lokalbefolkningen. Fröna torkas i solen för att sedan malas till ett vitt mjöl som används till bakverk vid högtidliga tillfällen. Smaken är söt och nötig.

I vilt tillstånd är arten perenn, men då dammen i växthuset töms för att rengöras från alger och slem under vintern frösår man till nya plantor fram emot vårkanten. Fröna är små som ärtor, blanksvarta, och måste förvaras i vatten, annars förlorar de sin livskraft. Om inte Uppsala botaniska trädgårds egna exemplar satt grobara frön, vilket de nästan alltid gör, kan man alltid få några till låns av Bergianska trädgården i Stockholm.

I växthusen på Skälby gård driver Kalmar kommuns parkförvaltning sedan 1964 upp sommarblommor och vinterlökar till stadens urnor och rabatter. I två rum i direkt anslutning till dessa drivhus finns ett litet tropikhus. Den tropiska avdelningen är öppen för allmänheten vardagar mellan klockan 7 och 15 då drivhusets personal ändå är i byggnaden. Under ett par år i början av 90-talet inhyser man här inte bara ett stort antal växtarter från jordens alla hörn, utan även fritt flygande exotiska fjärilar. Besökare kan mot en symbolisk entréavgift få njuta av den säregna atmosfären. Fjärilarna är inte alls skygga utan låter sig beundras från så nära håll att det går att röra vid dem med handen. Här finns en växt vars blad liknar rönnens. En

lätt fingerstrykning längs mittnerven och flikarna sluter sig skyggt helt samman. Det innersta av de två rummen upptas nästan helt av en näckrosdamm.

Extra intresserade besökare kan av personalen få lov att ta med sig en okläckt fjärilspuppa hem. Det är gott om både puppor och fjärilar i växthuset men detta måste väl ändå vara något utöver det vanliga? För att kläckas ska puppan placeras i värmen från en skrivborslampa. Ur den prassliga membrantuben klättrar något fuktigt skrynkligt som långsamt torkar och blir till sex svarta ben, två långa antenner och fyra orangeröda sammetsvingar, vippande mot lampljuset. Med sitt lilla spiralrör suger fjärilen i sig droppar av sockervatten. Efter ett par dagar dör den.

Värmesystemet som reglerar temperaturen i Skälby gårds näckrosdamm är ur funktion. Kalmar Kommun har i dagsläget ingen möjlighet att investera de 50 000 kronor som behövs för en reparation. Victorianäckrosens flytande jätteblad blir inte mycket större än en vanlig assiett och blommor gör den inte alls. Vattnet är för kallt.

